

0415

A MAGYAR HÍRLAP HÉTVEGI MELLÉKLETE
2017. ÁPRILIS 15.
SZERKESZTETTE: PETÁN PÉTER
MŰVÉSZETI VEZETŐ: SALÁT ZALÁN PÉTER

a K e g y e l e m

Babits Mihály: Eucharistia

Az Úr nem ment el, itt maradt.
Őbelőle táplálkozunk.
Óh különös, szent, nagy titok!
Az Istent esszük, mint az ős

törzsek borzongó lagzikon
ették-itták királyaik
husát-vérét, hogy óriás
halott királyok ereje

szállna mellükbe - de a mi
királyunk, Krisztus, nem halott!
A mi királyunk eleven!
A gyenge bárány nem totem.

A Megváltó nem törzsvezér.
Ereje több, ereje más:
ő óriásabb óriás!
ki két karjával általér

minden családot s törzseket.
Egyik karja az Igazság,
másik karja a Szeretet...
Mit ér nekünk a Test, a Vér,

ha szellemében szellemünk
nem részes és úgy vesszük Őt
magunkhoz, mint ama vadak
a tetemet vagy totemet?

Áradj belénk hát, óh örök
igazság és szent szeretet!
Oldozd meg a bilincseket
amikkel törzs és vér leköt,

hogyan szellem és ne hús tegyen
magyarrá, s nőjünk ég felé,
testvér-népek közt, mint a fák,
kiket mennyből táplál a Nap

1938. márc.

*Eperjes Károly reméli, hogy vallásos hite gazdagította
színészi pályáját*

A változások világában

Különleges pillanat a tihanyi templomban: Eperjes Károly színművész jelenik meg az ol-tárlépcső alján, a mikrofonnál, és előadást tart a híveknek. Istenről, az evangélium üzenetéről, várakozásainkról, napjaink harcairól, életének sorsdöntő eseményeiről vall. Mondandóját át-átszövik Ady Endre, Babits Mihály, József Attila, Szabó Lőrinc versrészletei. Kristálytisza, logikus, érdekesítő, lelkesítő, amit mond és ahogy mondja.

Ha papi ruhát öltene, senki sem mondaná meg, hogy művészt rejt az öltözéke. Szavai szárnyalnak. Kilencven percen át tartja „fog-ságban” a hallgatóságot, és a legvégén verssel búcsúzik el.

Bearanyozta a vasárnapot.

Először az apátság egyik első emeleti szobájában beszélgettünk, aztán kikötöttünk egy kerti padon.

- Nem először fordul elő, hogy templomban beszél az emberekhez. Felemelő érzés lehet.

- Igen, az. Huszonhárom évvel ezelőtt történt velem valami, amiért az Isten házában is meg merek szólalni. Hozzáteszem: ha kérnek.

- A megszólalás kicsit prédikáció is.

- Én inkább azt mondom: evangelizáció. De lehet, hogy akad, aki prédikációnak veszi. Egyébként csak megjegyzem, hogy ebben a szobában készültem fel lelkigyakorlattal A Hídemberhez. És ebben a szobában, az apátság délkeleti sarkán, az első emeleten töltötte magyarországi utolsó napjait IV. Károly osztrák császár és magyar király. Azt mondta nekem Korzenszky Richárd atya, hogy kapsz egy szobát, és majd a végén megmondom, kinek az emléket őrzik a falak.

- Jelentett-e valamit, hogy itt készült fel a szerepre?

- A lelkeség, ami körülött, amit a bencések sugalltak. A közös imádkozás velük, és a csendes elvonulás. Ugyanezt éreztem Sümegen is Barsi Balázs atyáéknál. Erre a két helyre szoktam a leggyakrabban jönni.

- A húsvét mindig ugyanaz és mégsem. Függ a körülményektől és a hangulatunktól is.

- Katolikus család vagyunk. A húsvétra mindig nagy hangsúlyt fektetünk. Azt mondtuk: ez a legnagyobb keresztény ünnep. Gyerekkoromban nem értettem, hogy miért nem a karácsony. De fiatalemberként már felfogtam. És huszonhárom év óta igyekszem napi szentáldozással élni az életemet, és akkor minden napom húsvét. És mégis: az idejű húsvét különleges ünnep.

- Miért tartja különlegesnek?

- Az az érzésem ugyanis, hogy a világban zajló események miatt valamit nagyon készít

számunkra az Isten. Hogy ez miképpen lesz, azt eléggé finoman érzékelteti velünk a fatimai Szűzanya és a pápa. A konkrét idejét még nem ismerjük, de közel van, közel, közel... Hogy mekkora kataklizmával érkezik majd el a pillanat, nem tudjuk, de katarzis lesz, az bizonyos.

- Elkerülhetetlen?

- Nem tudja elkérülni az emberiség a kataklizmát. Szent Istvánnak tudható be, hogy mi magyarok a legvédehetőbbek vagyunk. Mert mi voltunk az első nemzet - a nemzetiségekkel együtt -, amelyet Szent István felajánlott a Szűzanyának. Ez különösen védett hely. Itt volt már tatár, török, náci, szovjet... De vagyunk!

- Megmaradtunk.

- A szláv-latin-germán tengerben maga a csoda. Trianon külső és belső törével együtt. *folytatása a III. oldalon*

„Az első kísértés az egzisztencia, a második a siker, a harmadik a hatalom.
Ez a három együtt – tehát az egzisztenciaféltésed, a siker és a hatalom iránti vágyad – a becsvágy.
Ha ezeket le tudod győzni, akkor már szabad ember vagy.”

FOTÓ: HEGEDŰS RÓBERT

A változások világában

folytatás az I. oldalról

Vagyunk és élünk. Hát nem isteni jel, hogy az egyházzakadás óta egyetlen közös szentje van a keleti és nyugati egyháznak, Szent István? Ezt egyáltalán fel tudjuk fogni?! Három év múlva nálunk lesz az eucharisztikus kongresszus. Nem lepődnek meg, ha akkor már más világ lenne ezen a tájon. Momentán ezt nem lehet leszavazni, mint az olimpiát... A találkozó Örökvalutában fog megvalósulni. Száz esztendeje volt a fatimai jelenés. És száz esztendeje volt a nagy októberi szocialista forradalom. Ez is valamire figyelmeztet bennünket. Lehet látni, hogy a világban milyen szellemi-lelki harc folyik. Ha ez így megy tovább, az emberiség elpusztítja önmagát, ám az Isten...

– *Lehet, hogy Isten félkész állapotban adta át nekünk a világot, hogy mi is részesüljünk az alkotásban?*

– Így talán nem pontos a megfogalmazás. Ő készre teremtette. Nem is készre, tökéletesre alkotta. De el lehet rontani.

– *Salvador Dalí szerint: „Ne törekedj a tökéletesre, úgysem éred el sosem.”*

– Ez az emberre vonatkozik. De gyarlóságunk ellenére vegyük fel a keresztet. Dalí egy időben a kedvenc festőm volt... Most már régóta Csontváry... Hogy mondjam? Nem kell a kerek erdőt négyarkosítani. Hanem teljességében jól kell uralni. „Uralkodni annyi, mint az Istennek szolgálni” – ezek Szent XXIII. János pápa szavai. És így a Föld kerek erdő maradhat. De úgy látszik, a Teremtőnek sajnos bele kell nyúlnia. Mert itt már nem természetvédelemről kell beszélni, hanem – ahogy az igazi tudósok és a köztársasági elnök is mondja – teremtésvédelemről. És egyre jobban látszik, hogy az Isten-tagadás és az Isten-megvallás harca erősödik. Az is evidens, hogy mi a vége, hiszen Krisztus feltámadt, de nem mindegy, hogy milyen áldozatok árán.

– *Ha nem játssza el Széchenyit, más emberrel ülök most szemben?*

– Igen. Mással. Nem tudtam volna a remélt szinten értelmezni és eljátszani a színpadon Morus Szent Tamást, vagy Bulgakov darabjában a híres drámaíró és színészt, Molière-t. Annnyira segített Széchenyi összetett személyisége, bűnös, majd megtérő élete, ideg-összeroppanása és virulenciája, hogy utána erőssé váltam mindkét feladatra. Nagy ajándékként éltem meg a szerepeket.

– *Bernáth Aurél Egy festő feljegyzései című naplójában visszaemlékszik Marcaliban töltött gyerekkorára, és leírja, hogy az édesapja elküldte a gyógyszerészhez, de a patikus csak mereven nézett rá, majd végre megszólalt: „Ha leveszed a kalapodat – majd akkor beszélünk.” Bernáth időskori megjegyzése: „Ilyen hatalmas nevelő erejű mondatot egész életemben nem kaptam.” Nevelő erejű mondatot kapott ön is?*

– Nem is egyet. Amikor például megbuktam a gimnáziumban. Édesapám, aki matematikát, fizikát, földrajzot tanított, nagyon elagyabugyált. És akkor azt mondtam neki: „Megérdemlem.” Leállt a veréssel. Beállt egy nagy csend. Nyilván ő is megértette, hogy én direkt nem tanulok. Az járt a fejemben, hogy a hat elemít végzett párttagok nagyobb karriert érnek el az életben, mint az apám, aki nem volt hajlandó belépni a soraikba. Ezekről a gondolataimról persze apám nem tudott. A nagy csend után édesapám megszólalt: „Fiam, az ember nem azért tanul, hogy sok pénze legyen, hanem azért, hogy aminek az Isten szánta, azt a lehető legjobban ki tudja hozni magából.” Adott két puszit, én is neki, és hazament. Soha többet nem ütött meg.

– *Nincs a világon semmi, amit olyan vonakodva fogadnánk el, mint a tanácsot.*

– Én elfogadtam, és onnantól kezdve más-ként is álltam az élethez.

– *Az ambíció milyen erővel munkált a színeszben? A gödör ásását leszámítva kevés dolog van a világon, amit rögtön legfelül lehet kezdeni.*

– Erős lett az ambícióm. Voltak is olyan kolégáim, akik kijelentették, hogy fantasztikus az az elán, amivel dolgozom. De volt olyan remek rendezőm, aki viszont azt mondta: „Magának nincs szüksége ambícióra, dobja el!” Nem pontosan ezeket a szavakat használta, de ez volt a lényege. Öt éve jöttem rá, hogy legnagyobb bűnöm a becsvágy. Apám többször megjegyezte: „Tudd a mértéket, fiam!” De nem kell mindenáron jónak lenni. Amivel a mai napig küszködöm: a türelem.

– *Erről olvastam korábban.*

– A becsvágy édesanyám halála után világosodott meg bennem – Ferenc pápa lelki gyakorlatos könyve is kitér erre –, nevezetesen, hogy az Istennel való harmonizálás nagyon csinos buktatója a becsvágy. Sirtam, röhögtem, amikor olvastam, és rádöbbenem, hogy nekem ez a legnagyobb hibám. Ettől kell megszabadulnom. És akkor egy évig hordoztam magamban, hogy megfejtsem, mitől van ez. Lelki vezetőmtől, Csanád atyától kértem segítséget, aki most már nyugdíjban van, de mivel Péccset él, nem mindig sikerül meglátogatni. „Tudod, mi ez, kisfiam?” – kérdezte. „Nem.” „Kisfiam, ha jól kezeled, akkor ez kegyelem, ha rosszul, akkor ez kísértés. Az Úrjézus a negyvennapit böjt alatt ugyanezen ment át. Az első kísértés az egzisztencia, a második a siker, a harmadik a hatalom. Ez a három együtt – tehát az egzisztenciaféltésed, a siker és a hatalom iránti vágyad – a becsvágy. Ha ezeket le tudod győzni, akkor már szabad ember vagy.”

– *Kossuth-díj, Jászai-díj és a többi. Sokféle elismerés követte a pályán. Érdeklí-e még a dicsőség?*

– Dicsőségre vágyom, az örök életre. Arra biztosan nagyon vágyom.

– *Félreértett. Ön a szakmai dicsőségre gondoltam.*

– De én csak erre értem! Írja le!

– *Szóval a szakmai babér?*

– Arra már nem vágyom. Túlkaptam... Mindent túlkaptam...

– *Nem érdemtelenül! Ne legyen szerény.*

– Mindent túlkaptam... Úgy vagyok ezzel, hogy még azt sem bánom, hogy nem lettem olimpiai bajnok!

– *Olimpiai bajnok akart lenni? Megszépitő vallomás.*

– Nagyon. Mindenáron! Balczó Bandi volt a példaképem. Mindenáron! Vagy fociban, vagy öttusában. De nem lettem az. És most már ez a vágyam is elmúlt.

– *Balczó Bandiról jut eszembe. Tudja, mit olvasott egy hosszú repülőúton a közlemben?*

– József Attilát vagy a Bibliát.

– *Igen, a Bibliát.*

– *Megtisztelő, hogy a barátjának érezhetem magam.*

– *Aki szegénynek születik, esetleg lehet gazdag, de aki magyarnak születik, az sohasem lehet más, mint magyar. Mit jelent önnek a magyarsága, az a tény, hogy a magyar nyelv a mestersége eszköze?*

– Aki magyarnak születik, az nagyon gazdag. Nagyon gazdag. A nyelvünk a világ leggazdagabb nyelve. Érdemes elolvasni Illyés Gyula

Koszorú című versét, amelyben egyebek mellett ezt írja:

„Fölmagasodni
nem bírhat. De lobogsz még,
szél-kaszabolta magyar nyelv...
...nem léphet föl oly ünnepi polcra,
nem kaphat koszorút
oly ragyogót, amelyet szaporán lesietve
ne hozzád
vinne, ne lábad elé
tenne, mosollyal bírva mosolyra vonagló
ajkad, fölnevelő
édesanyád.”

Illyés megszemélyesíti az anyanyelvet, és úgy ír róla – mondom ezt húsvétkor –, mintha megtartó anya lenne. Mint egy pieta, a fájdalom anyja.

– *Igaz, hogy piros-fehér-zöld zászló mindig van az autójában?*

– Bizony, szokott lenni... Jelkép. Ha megyek zarándokútra, előveszem és lengetem. Nem lehet sem ütni, sem vágni vele. Nehogy elvegyék a rendőrök.

– *Véleménye szerint melyik magyar versben érhető tetten a legesszenciálisabb gondolatok?*

– Babits Eucharistia című versének utolsó négy sorában. Így hangzik:

„hogy szellem és ne hús tegyen
magyarrá, s nőjünk ég felé,
testvér-népek közt, mint a fák,
kiket mennyből táplál a Nap”.

Szent Istvántól ránk hagyományozott, Szűzanyánk által védett, krisztusi, egyetemes identitásállapot – ez az igazi magyarság.

– *Azt mondta a telefonba az időegyeztetésekor, hogy az osztályával éppen Kaposvárra tart. Tehát akkor tanít is.*

– Most ez az egyes számú foglalkozásom. A Kaposvári Egyetem művészeti karán színészmesterséget taníthatok: kilenc hölgy hallgató és tizenkét úr van az osztályomban. Szisztematikusan haladunk előre az időben, most vagyunk Dosztojevskijnél, Gorkijnál, Örkénynél... és Spirónál...

– *Hány éves a képzés?*

– Ötéves.

– *Élvezi?*

– Nagyon. Rossz a szó. Nagyon szeretem... De emez is rossz szó rá. Hálás vagyok Istennek, hogy taníthatok.

– *Azt mondják, az igazi tanítás nem a tudás átadását jelenti, hanem arra ösztönzi a tanulókat, hogy maguk tegyenek szert ismeretekre. Tanítani azt is jelenti: kétszer tanulunk.*

– Mindkét állítás igaz, és ez nagyon jó.

– *Mi jellemzi a tanítási stílusát?*

– A hallgatók egy kimondhatatlan szóban rögzítették a stílusomat, aminek a lényege az, hogy Major Tamás tanár úr, Anatolij Vasziljev orosz rendező, Taub János és Hegedűs Géza bácsi örökségét viszem tovább. És másokét is, akikkel együtt dolgoztam. De az említett négy férfiú a tanításom vázát képezi. Többek voltak, mint mesterek. Igazi művésztanárok.

– *Bernard Shaw írta le: „Egy színmű minősége a benne foglalt gondolatok minőségétől függ.” Egyetért ezzel?*

– A színpadon a gondolat nagyon fontos, de társulnia kell az érzellemmel, és harmóniává kell érlelni. Ez a kegyelmi állapot annyiféleképpen fordul elő az ember életében, és olyankor is, amikor nem számít rá. Nincsenek külö-

nös vágyaim, hogy mit játszanék el szívesen, vagy mit szeretnék megrendezni, de – nagyképpen fog hangzani, pedig nem szeretnék az lenni – a kérdésem így szól: hol vannak Andrej Rubljov „harangöntői”?

– *Ez az ítélet a nézőben is felmerül...*

– Egyre többen kérnek arra, hogy abban a darabban, amelyet rendezek, játsszam is el az egyik főszerepet. Fél éve bújok ki egy konkrét elképzelésből. Nem tartom ugyanis elégszónak. Emlékezzen csak arra, hogy például Várkonyi a rendezéseiben milyen kicsi szerepeket osztott saját magára.

– *Eljátszott szerepei közül melyik alakkal szeretne találkozni és elbeszélgetni?*

– Morus Tamással... Voltam a sírjánál is. Ővele nagyon szívesen... De Széchenyi Istvánal és Molière-rel is.

– *Egyszer azt nyilatkozta, „A szóböjt a legnehezebb számomra”. Akkor egyetért az-zal, amit valahol olvastam: a szavak a leg-erősebb kábítószerek, amelyeket az ember eleddig feltalált. Ön a szavaknak is művésze, nem csak a színészmesterségnek.*

– Néha túl sokat beszélek, és néha túl kevényt. Azt mondja az egyik pap barátom Aquinói Szent Tamást idézve: „Az igazság szeretet nélkül bántó. A szeretet igazság nélkül bugyuta.” És ha a beszéd bugyuta vagy bántó, akkor tényleg droggá válik. De ha a beszéd érthető és világos, akkor erővé nemesedik, s az nem drog. Ha az igazság és a szeretet harmóniában találkozik, az kifejezi a legfőbb vágyat: a párbeszédet. Gondoljunk Aranyászajú Szent Jánosra.

– *Mikszáth írja: „A szó nem tör csontot.” Esterházy Péter hozzáteszi: „De.”*

– Ha szabad azt mondanom, ebben az esetben Péterrel értek egyet, pedig nagyon kedvelem Mikszáthot. Esterházy jól teszi hozzá a de tagadószt. Sok mindenben nem érttem egyet vele, azonban szeretttük és becsültük egymást. Késztetést éreztem, hogy elmenjek a temetésére, és örültem, hogy ott voltam. Örült a családjá is. Volt is egy dal a beat korszakban, azt hiszem, Szőrényi Levente énekelte az Illéssel, hogy. „A szó veszélyes fegyver, és van, aki fegyvertelen...” Jó megfogalmazás.

– *Nem bánta meg, hogy a politikába is beleütötte a fejét?*

– Nagyon nem! Nem beleütöttem a fejemet, hanem gyakran beleverik a fejemet.

– *Hogy érti?*

– Sokszor azok veszik a fejemet a politikában, akiktől nem várnám. De nekem akkor is, mindig mindennel, mindenkor és mindenért politizálnom kell. Mert mi a politika? A szó a görög poliszból ered, tehát a városállammal, a társadalommal foglalkozni közösségi felelősség. Az is politika, hogy kinél, mikor, miért és mit veszek.

– *A figyelem lankadatlan?*

– Igen. Akármit csinállok. Ezzel kell együtt élnem. De ha nem figyelnek, az Úristen akkor is figyel. Azt kéri tőlem, hogy aktívan vegyek részt a társadalmi életben. Legyek életformáló erő. Nem azt mondja, hogy vonuljak el. Ám ő is pihent, amikor kellett, hogy feltöltődjön. Ami azért volt, hogy új erőre kapjon.

– *Így mondott: a véleménye hangos.*

– Néha igen, mert határozottan kiállok valamilyen értékrend mellett, és ez sokszor fáj másoknak.

– *Ady arról ír, hogy ő erős támadó, de erős védekező is. Bírja a konfrontációt. És Eperjes Károly hogyan viseli a támadásokat? folytatása a IV. oldalon*

A változások világában

folytatás az III. oldalról

– Néha nagyon nehezen, néha meg engem is meglep, hogy átlendülök rajta. Attól is függ persze, hogy ki támad. Egyre jobban azt szoktam érezni, hogy azért támadnak, mert nem vagyok langyos. Remélem, a Jóisten azt mondja: „Ez a gyerek legalább küzd.” Hogy jól-e, az majd kiderül. Én nem szeretek támadni. Inkább osztogatni szeretek. Szerelni, és aztán osztogatni. És hogy ha olyan a helyzet, szeretem berúgni is a labdát.

– Itt kell belőni a gölt, nem a másvilágon – hogy Karinthi Ferenccel idézzem.

– Igen, igen, igen. De nem mindig szeretnék gölt lőni, inkább szerelni és osztogatni.

– A futballimádata a régi?

– A futballimádatom már elmúlt. Túl sok időt áldoztam a focira. Nem kellett volna... Édesanyám gyakran mondogatta: „Apád és te: focibolondok.” Inkább tanultam volna meg

rendesen nyelveket, zenét, sok mindent. Hozzátehetem viszont: finom rajongásom megmaradt a foci iránt.

– A Nobel-díjas író, John Steinbeck mondta egy interjúban: „Minden mulandó, a siker meg a többi. Mindez csak idő kérdése. Eltűnnek, semmi kétség.” A színész életművéből mi marad meg az utókornak?

– Nem én döntöm el. Az utókor. Ami nem ég el. Ha arra gondolok, hogy mennyi minden megmaradt Latinovits Zoltánból, Sinkovits Imréről és a többiekől, akkor hálát kell adnunk az Istennek. Az ő kezében vagyunk.

– El tudja képzelni magát öregembernek?

– Az vagyok.

– Ugyan!

– Az vagyok!

– Hatvanhárom évesen?

– Hatvanhárom évesen.

– Hogyan viseli?

– Öregedő rezignáltsággal konstatalem. Korábban például nem vettem észre a tanulás-kor. Olyan gyorsan ment a fejembe minden. És most, ha tanulok... De lehet, hogy ennek az az oka, hogy jobban a szöveg mögé látok... Többet töprengek a mondatokon. De ez így van már tizenöt éve.

– Anthony Hopkins Oscar-díjas walesi színész nyilatkozta nemrégiben, hogy minden héten megtanul egy verset a memóriája serkentéséért.

– Ugyanerre jöttem rá én is. Most gondoltam arra, hogy az agyamat hasonlóképpen tornáztassam. Hátha így rugalmasabb lesz a memóriám.

– Mit gondol, eddigi pályafutása során valóságos hite szegényítette vagy gazdagította színészi szerepeit?

– Nagyon remélem, hogy gazdagította. Hiszem, hogy igen, de csak remélem. Bizom abban, hogy ezt mások is így látják.

– Az író reménykedik, hogy írásaival megváltoztat valakit. A színész miben reménykedik?

– Hogy valakit tett, s az a tett az Isten dicsőségére, az emberek javára nemesedik. Ha valami nem „pontosan, szépen” érkezett, azért bocsánatot kérek.

– Húsvétal kezdtek a beszélgetést, fejeztük is be azzal. Ha húsvét vasárnapján meg kellene szólalnia a tihanyi apátságban, milyen mondattal kezdené a mondanivalóját?

– Krisztus feltámadott. Valóban feltámadott. Vagy Széchenyi szavaival: „Boldog feltámadást, uraim!”

KŐ ANDRÁS

Ébredések

Képirás (48.)
Ha igaz – márpedig akár az is lehet –, 1250-ben egy németországi apátságban élő pap a következő üzenetet erősítette a nála fészkelő füstifecsckére: Ó fecske, mondd, hol töltöd a telet? A visszaérkező madáron tavasszal ezt a választ találta kérdésére: „Ázsiában, Petrus házában”.

FORRÁS: FORTEPAN

Csodálatos szakasz a természetben a rügyfakadás. A minap még szürke erdők-rétek szó szerint egyik napról a másikra zöldbe-virágba borulnak, s e szemet kápráztató jelenség szó szerint megérinti az ember szívét, lelkét. Tavaszról – amely a mérsékelt övünk egyik évszaka, ám a trópusi éghajlat alatt nem létezik – mindjárt kettő akad, hiszen van meteorológiai és csillagászati terminusa is. A csillagászati március 21-én kezdődik a nap-éj egyenlőséggel, s a nyári napfordulógig, azaz június 21-ig tart, a meteorológiai pedig március 1-jén köszönt be és május 31-én zárul. A legszebbnek is mondott időszak a déli féltekén közelítőleg szeptember 23. és december 21. közé tehető.

Persze mindez csak tudomány, hiszen az átlagember számára az egész az idő enyhülésével és a virágzó növények kifakadásával debütál. A felmelegedésben nagy szerepet játszik a napsugarak nagyobb hajlásszöge és a napsütéses időtartam bővülése az éjszakai időszak kárára. A Nap egyébként télen közelebb áll hozzánk, csak kontinensünkre laposabban érkezik a sugara, mint márciustól szeptemberig.

Kora tavasszal nyílik először a hegyekben a leánykökörcsin, a kankalin, az ibolya, a sáfrány, és ilyentájt örvendeztetik a turistákat a húsvéti ünnepkörben ismert barka virágzatokkal a különböző fűzfajok. Az enyhülés növényét, az olykor a hófoltokból kikandikáló hóvirágot kedvező meteorológiai viszonyoknál már egészen korán is jelentősebb tömegben láthatjuk az erdők, cserjések aljnövényzetében. A ma már védett növény még bőven a lombfakadás előtt bukkan elő, hogy minél több fényt szívhasson magába a talajon. Persze utána is felfedezhető, ám már nem olyan szemet gyönyörködtető, mint teljes pompájában, hiszen ha kiszáradt a lomb, a termését érleli s kevesebbet mutat.

A liliumfélék családjába tartozó epergyöngyike szintén a jó idő hírnöke. A tömött szőlőfürtre emlékeztető, lila virág egészen májusig szemlélhető. A Kárpát-medence magyarlakta vidékein olykor csengőjácintnak is nevezik, mert apró virágai egy menyecske csipkés szélű, buggyos ingujjaira hajaznak. A tavaszi hérics – mint neve is jelzi – a melegedéssel üti fel a fejét. Nagy, aranyárga virága messziről észrevehető a ligetek, gyepek, irtásrétek alján. Az egy-másfél arasz magasra felkapaszkodó növényt könnyű kiszúrni a száraz avarban. Hazánkban sokfelé él, de az Alföldön sajnos szinte teljesen kipusztult. Latin nevét – Adonis vernalis – a mitológiából ismert Adoniszról kölcsönözte. Bármily szép, szárát megtörni, a kifolyó nedvekkel közvetlenül érintkezni kevéssé tanácsos, lévén mérgező s anyaga érzéstelenítő hatású.

„Vándor fecske hazatalál, / Édesanyja fészckére száll.”

Elődeink számára hosszú ideig titok volt, hogy az évnék bizonyos szakában miért és hova, majd mi okból és honnét

tűnnek el és fel egyes madárfajok. Sokáig úgy hitték, hogy a vándormadarak télen a Holdra mennek, de a jeles ógörög gondolkodó, Arisztotelész sem jutott közelebb a megfejtéshez. Ő valami olyasmiben hitt, hogy a kakukkok ősszel karvalylyá, a kerti rozsdafarkúak pedig vörösbeggyé lényegülnek át. S mindemellett akadt oly nézet is, miszerint a fecske a telet a tengerben kagylóként vészeli át.

Ha igaz – márpedig akár az is lehet –, 1250-ben egy németországi apátságban élő pap a következő üzenetet erősítette a nála fészkelő füstifecsckére: „Ó fecske, mondd, hol töltöd a telet?” A tavasszal visszaérkező madáron választ talált kérdésére, miszerint „Ázsiában, Petrus házában”.

Kora tavasszal érkeznek meg érdeinkbe a vándormadarak első hírnökei, a barázdabillegető, a seregély vagy például a zárt, ember által kevéssé zavart rengetegekből fészkelő, fokozottan védett fekete gölya. Őket követik a többiek, például a búbos banka, az erdei szalonka, amelyek hazarepülését hagyományosan az időjárás lassú enyhüléséhez, a növényzet fakadásához szokás kötni. A szalonka ma már szintén védett, s csak naplemente után és hajnalban mutatkozik, továbbá a mi földrajzi szélességünkön általában rövid ideig tartózkodik.

A jobb idő nemcsak a medvét csalja elő a barlangjából, hanem egyebek mellett a foltos szalamandrát is. Utóbbi vizes, árnyékos helyeken, források mellett pillanthatjuk meg. Szintén a mélyből, egészen pontosan elhagyatott egér- és pocoklyukakból bukkanak elő áprilisban a poszméhanyák. Ősszel, amikor egyre gyakrabban esik és fúj a hideg szél, a megtermett dongók hó- és vízszigetelt fészket készítenek maguknak a föld alatt, ahonnan a virágzás csalogatja elő őket. Családalapításra szintén apró üregeket választanak. A beporzó rovarkat szerető ember április környékén darázsgarázst készíthet könnyítheti meg az életüket.

A tavasz legjobban várt hírnöke manapság idehaza a medvehagyma. Újabban túlhajszolt egészségkultusz épült ezen özonnövény szedésére és fogyasztására köré – olyannyira, hogy a Mecsekben lassan kiveszik a felelőtlen gyűjtés miatt. A bükkhagymának is titulált levél jó nyersen letépvé magában, pogácsába sütve, felszeletelve-főzve szósznak hús mellé, készülő belőle főzet, olaj, gyógyszer, s ki tudja, még mi minden. Aki egyszer megízlelte, nehezen szabadul az élménytől. Szédésével ugyanakkor jó sietni, mert ha felbukkan rajta a bimbó, már nem sokat ér az egész. Tavasz közepétől ugyanis e növény az energiát az utódképzésbe fekteti, így levelének rágcsálása nyomán legfeljebb a lehetetlenség lesz illatos, de tápanyaghoz kevéssé jutunk.

Egy azonban bizonyos, ember, fa, madár, gomba és rovar egyként így szól, akár a gyermekvers:

„Süss föl Nap, kendermag, / bibic, bibic hol anyád?” (LMA)